

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Türkçe Kullanım Hataları: Cümleye Küçük Harfle Başlayan Öğretmen Olur Mu?*

Nevin Güner Yıldız¹

Öz

Bu araştırmada, Özel Eğitim Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin ödevlerinde yaptıkları Türkçe kullanım hataları incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ikinci sınıfta öğrenim gören 28 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların tamamı “Kaynaştırmada Olumlu Sınıf Yönetimi” adlı dersi almışlar ve bu ders kapsamında ders ödevi hazırlamışlardır. Araştırmanın verileri, katılımcıların hazırladıkları ders ödevlerinin doküman analizi tekniği ile incelenerek yaptıkları Türkçe kullanım hatalarının belirlenmesi ile toplanmıştır. Analiz için Türkçe hataları, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği alanında doktorasını tamamlamış bir öğretim üyesinin danışmanlığında kodlanarak sınıflanmış; Türkçe dilbilgisi hataları, anlatım hataları ve düzen hataları olarak üç ana başlık altında otuz farklı hata türü tanımlanmıştır. Bulgulara göre, katılımcıların ödevlerinde yaptıkları Türkçe hatalarının sayısının 40 ile 333 arasında değiştiği ve en sık yapılan hataların; hatalı büyük-küçük harf kullanımı, virgül kullanımında yanlışlık ve özne-tümleç eksikliği olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Türkçe Kullanım Hatası • Öğretmen Eğitimi • Özel Eğitim

Mistakes Made by Special Education Department Students in Using Turkish Language: Can Someone Who Starts a Sentence with Lower Case Letters be a Teacher?

Abstract

In this study, Turkish mistakes made by students of a Special Education Department in their assignments were examined. The participants included 28 second grade students who were being educated to become special education teachers in the Education Faculty of Eskişehir Osmangazi University. All the participants attended Positive Classroom Management in Inclusive Classrooms and prepared an assignment for this course. The data were collected by means of analyzing the assignments of the students. This analysis was performed by employing document analysis. The Turkish usage mistakes were coded and classified by consulting a faculty member who worked in the field of Turkish Language and Literature Teaching. Thirty different types of mistakes were classified under three main headings: Turkish grammar errors, narration errors, and layout errors. The findings revealed that the number of Turkish mistakes made by the participants in their assignments varied between 40 and 333. The most common mistakes included not following the rules of capitalization, comma usage, and lack of subject-complement.

Keywords

Turkish usage mistake • Teacher education • Special education

* Bu araştırma, 2013 yılında Bolu'da düzenlenen 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

2 Nevin Güner Yıldız (Doç. Dr.), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir. Eposta: antreh@gmail.com

Atrf: Güner Yıldız, N. (2018). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin Türkçe kullanım hataları: cümleye küçük harfle başlayan öğretmen olur mu? *HAYEF: Journal Of Education*, 15, 85-96. <http://dx.doi.org/10.26650/hayef.2018.15.1.0004>

Extended Summary

Independent of their subject areas, teachers contribute to their students' development as language teachers (Bayat, 2013). In order for teacher candidates to be able to express their thoughts and feelings correctly, to teach clearly and intelligibly, and to be role models for students in Turkish usage, they need to have appropriate training at university. However, studies conducted in the field of Turkish usage have revealed the prevalence of mistakes made in using Turkish and thus, have created a foundation for discussing the effectiveness of teaching the Turkish language.

The number of special education teachers trained to work in the field of special education, which is a rapidly growing area in Turkey and throughout world, is increasing daily. Like all teachers, special education teachers who are trained to work with student groups in need of special education as a result of their individual differences should be able to use Turkish effectively and according to the rules of the language. Accordingly, in this study, Turkish language skills of teacher candidates who were studying in a special education department were explored. With this aim in mind, answers were sought to the questions listed below: (i) What are the mistakes related to the use of Turkish and the frequency of making these mistakes by students who are studying in a special education department? (ii) Do the mistakes made by students in assignments who are studying in a special education department vary according to demographic variables?

Method

This study was conducted as a descriptive study with the aim of identifying the mistakes made in the process of writing by students who were studying in a special education department. Accordingly, document analysis was employed in the study. Document analysis is defined as the systemic examination of existing records or documents as sources of data (Karasar, 2005).

Study Group

The participants included 28 students who were in their second year in the Special Education Department of the Faculty of Education at Eskişehir Osmangazi University. The participants were teacher candidates from different regions of Turkey who had graduated from different high schools and who had enrolled for the "Positive Classroom Management in Inclusive Classroom" course, which was taught by the researcher.

Process

All the participating teacher candidates had taken the "Positive Classroom Management in Inclusive Classroom" course and had completed a classroom

assignment in which they reported their observations in inclusive classes. The study data were obtained by identifying the mistakes when using the Turkish language. Document analysis of classroom assignments that had been completed by teacher candidates was conducted.

Findings

The findings revealed that the number of mistakes in Turkish usage that had been made by teacher candidates in their assignments varied between 40 and 333. Furthermore, the percentage of mistakes calculated according to the ratio of the number of words in their assignments varied between 3.69% and 18.78%. The most common mistakes found in the assignments were erroneous/incorrect use of capital-lower case letters, mistakes in the use of commas, lack of subject, lack of object, using words in a different sense than what they mean and redundancy. Analyses conducted showed no statistically significant differences between male and female students in relation to making mistakes when using Turkish. The findings further revealed that the percentage of mistakes made by teacher candidates who had graduated from general high schools, Anatolian high schools and vocational high schools was 11.93%, 8.93%, and 10.85%, respectively. Furthermore, there were no statistically significant differences between these percentages. An analysis of misspelling and syntax errors in Turkish made by teacher candidates based on the city in which they grew up found significant differences between the groups. According to this analysis, the highest number of mistakes was made by the teacher candidate group that grew up in Eastern Anatolia and South-eastern Anatolia regions.

Discussion

The results revealed that when training special education teachers, attention should be paid to quality as much as that paid to quantity. Because of the urgent need for teachers in the field of special education, although students may graduate in large numbers, quality may be compromised. The fact that special education is regarded as a career that has vast opportunities and a high rate of personnel recruitment may sometimes result in ignoring the requirement that the staff working in this field should be trained according to the principles of special education and the general qualities of the teaching profession. It should be remembered that teacher qualities have the power to affect not only students, but also the future of the society. Consequently, Turkish language skills are significant skills, which should be acquired by all teachers. Furthermore, faculties of education have the responsibility and duty to equip teacher candidates with appropriate skills to enable them to use Turkish correctly and effectively.

Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Türkçe Kullanım Hataları: Cümleye Küçük Harfle Başlayan Öğretmen Olur Mu?

Türkçe dersleri, üniversite dâhil her kademedeki eğitim programlarında yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı kaynaklarına göre Türkçe derslerinin amacı ‘öğrencilerin görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlayabilmeleri’ ve ‘duygu ve düşüncelerini, incelediklerini, okuduklarını, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını amaca uygun olarak sözle veya yazıyla anlatabilmeleri’ olarak tanımlanmaktadır. Bu hedefler sadece Türkçe dersi başarısı için değil diğer derslerdeki başarı için de anlam taşımaktadır. Hatta Türkçenin doğru ve etkili kullanımı, öğrencilerin ders başarılarına olduğu kadar hayattaki başarılarına da olumlu katkı sağlayabilecek bir etmendir (Doğan, 2003). Bu nedenle eğitim kurumlarında, öğrencilerin Türkçe becerilerinin geliştirilmesi için gerekli koşulların oluşturulması önemlidir. Bu koşullardan biri ve belki en önemlisi öğretmenlerin Türkçe becerilerini kazandırmada etkili olma düzeyleridir.

Öğretmenler, öğretmenlik yaptıkları alan ne olursa olsun aslında birer dil öğretmeni olarak da öğrencilerin gelişimine katkı sağlar (Bayat, 2013). Ancak bu katkıyı sağlayabilmeleri için dili öğrencilere örnek oluşturacak düzeyde doğru ve etkili kullanabilmeleri gereklidir. Öğretmenlerin dil öğrenimindeki önemli rolleri Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Öğretmen Yeterlikleri Kitabı’nda da (http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/ogretmen_yeterlikleri_kitabi) vurgulanmaktadır. Bu yayında öğretmen nitelikleri tanımlanırken ‘Türkçeyi kurallarına uygun ve anlaşılabilir bir biçimde kullanır’ şeklinde ifade edilmektedir. Öğretmenlerin Türkçeyi, Öğretmen Yeterlikleri Kitabı’nda vurgulandığı şekilde kullanabilmeleri için toplumsal çevrelerinde kullanılan Türkçenin nitelikleri, okudukları kitap sayısı gibi farklı etkenlerle birlikte anaokulundan üniversiteye kadar aldıkları Türkçe eğitiminin özelliklerinin de etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak Türkçe kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalar, Türkçe kullanım hatalarının yaygınlığını ortaya koyarak Türkçe eğitiminin etkililiği konusunda tartışma zemini oluşturmaktadır. Bu çalışmalarda, toplumun farklı kesimlerinden alınan örneklerle Türkçe kullanım hatalarının sıklığı ve çeşitliliği ortaya konmaktadır. Örneğin bir araştırmada tıbbî yazılardaki Türkçe hataları araştırılırken (Yakıncı, Celiloğlu ve Aksu, 2011), bir başka araştırmada kitle iletişim araçlarındaki yanlış Türkçe kullanımları incelenmiştir (Çağlak, 2003). Bunların dışında Almanya’da yaşayan Türklerin Türkçe dil becerilerini ve hatalarını inceleyen (Koçak, 2012) ya da Türkçe öğrenen Arap öğrencilerin yaptıkları hataları inceleme konusu yapan (Adalar-Subaşı, 2010) araştırmalar da bulunmaktadır. Farklı öğrenim kademelerindeki öğrencilerin Türkçe hataları da çeşitli araştırmalarda inceleme konusu yapılmıştır. Örneğin

Köstekçi (1992), Filoloji bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmasının sonunda öğrencilerin cümlelerinde bozukluklar olduğunu; öğrencilerin imlâ ve noktalamada yetersiz olduklarını belirlemiştir. Öğretmen adaylarının Türkçe hatalarını inceleme konusu yapan çalışmalara bakıldığında ise farklı öğretmenlik programlarındaki öğretmen adaylarıyla ilgili çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Doğan (2003), Türkçe Öğretmenliği birinci sınıf öğrencilerinin okuma ve yazma becerilerini incelemiştir. Araştırmada 305 öğrenciye Türkçe testi uygulanmış; 206 öğrencinin ise kompozisyonları incelenmiştir. Sonuçlar; öğrencilerin, noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanmama, imlâ hataları (-de ve -ki yazımı hataları, soru eki yazımı hataları, kelimelerin yanlış yazımı, cümle başında küçük harf kullanımı, gereksiz yere büyük harf kullanımı vb.), yapısı bozuk olan cümle kullanımı (özne eksikliği, tamlayan/tamlanan eksikliği, nesne eksikliği) ve anlatım bozuklukları sorularını yanlış yanıtlama gibi hatalar yaptıklarını göstermiştir. Arıcı (2008) tarafından yapılan çalışmada, Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programlarında öğrenim gören 83 öğretmen adayından veri toplanmıştır. Bulgular, öğretmen adaylarının, kelimeleri yanlış yerde ve anlamda kullanma, anlam ve ifade bozukluğu bulunan cümleler kurma, imlâ yanlışları (özellikle -de, -mi ve -ki eklerinin kullanımıyla ilgili) ve noktalama yanlışları yaptıklarını ortaya koymuştur. Bir başka araştırmada Bayat (2013) altı farklı öğretmenlik programında öğrenim gören 189 öğretmen adayının yazdıkları akademik yazıları incelemiştir. Araştırma bulguları, katılımcıların %96,8'inin yazılı anlatımlarında hata olduğunu ve bu hataların yoğunlukla sözcük hatalarından oluştuğunu göstermiştir. Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapılan bir çalışmada da (Uçgun, 2009) öğretmen adayları tarafından en çok anlatım bozuklukları, imlâ hataları ve noktalama hataları gibi diğer araştırmalarda da ortaya çıkan hataların yapıldığı belirlenmiştir.

Öğretmen olarak atanmadan önce her bir öğretmen adayının Türkçeyi etkili olarak kullanabiliyor olmasının önemi açıktır. Bu noktada, üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenliğe hazırlık sürecinde Türkçe bilgileri ile Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerileri konularında sınav ve yönlendirmeye gereksinimleri olduğu düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının göreve başladıktan sonra duygu ve düşüncelerini doğru olarak ifade edebilmeleri, açık ve anlaşılır ders anlatabilmeleri ve öğrencilerine Türkçe kullanımında örnek olabilmeleri için üniversite eğitimleri sırasında uygun hazırlık sürecinden geçmiş olmaları gerekmektedir.

Tüm dünyada ve ülkemizde büyük bir hızla gelişen ve büyüyen özel eğitim alanında çalışmak üzere yetiştirilen özel eğitim öğretmenlerinin sayısı giderek artmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel eğitim öğretmeni açığının gelecek 10 yılda ancak kapatılabileceği tahmin edilmektedir. Özel eğitim öğretmeni açığını kapatabilmek için pek çok üniversitede özel eğitim bölümlerinin açıldığı ve yeni bölümler açma

çalışmalarının da sürdüğü bilinmektedir. Ancak bölüm sayılarındaki bu hızlı artış, özel eğitim bölümlerinin verdiği eğitimin kalitesi konusunda tartışmalara yol açmaktadır (Özyürek, 2008). Özel eğitim öğretmeni sayısının hızlı artışı ile birlikte bu öğretmenlerin sadece özel eğitim okullarında değil genel eğitim okullarında da görev yapacakları ve bu okullarda özel eğitim konusunda diğer öğretmenlere rehberlik/danışmanlık görevini de yürütebilecekleri düşünüldüğünde niteliklerinin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bireysel farklılıkları nedeniyle özel eğitim verilmesi gereken öğrenci grubuyla çalışmak üzere yetiştirilen bu öğretmenler de, diğer tüm öğretmenler için geçerli olduğu gibi, Türkçeyi kurallarına uygun ve etkili kullanmalıdır. Bu nedenle özel eğitim öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin çok boyutlu olarak incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak öğretmen adaylarının Türkçe kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında genellikle Türkçe öğretmenliği adayları ya da Sınıf Öğretmenliği/Sosyal Bilgiler Öğretmenliği gibi Türkçe becerilerinin önemli olduğu düşünülen bölümlerdeki öğretmen adaylarının Türkçe kullanımlarının araştırma konusu yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de hızla büyüyen bir alana öğretmen yetiştirme görevini yürüten özel eğitim bölümlerinin ve bu bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının nitelikleri, üzerinde önemle durulması gereken araştırma konuları olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada bir özel eğitim bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının Türkçe becerileri inceleme konusu yapılmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır: (i) Özel eğitim bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ödevlerinde yaptıkları Türkçe kullanım hataları ve bu hataların sıklıkları nedir? (ii) Özel eğitim bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ödevlerinde yaptıkları Türkçe kullanım hataları demografik özelliklerine göre değişmekte midir?

Yöntem

Bu araştırma, özel eğitim bölümü öğrencilerinin yazma sürecinde yaptıkları hataları belirlemeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Bu amaçla çalışmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, mevcut kayıt ya da belgelerin veri kaynağı olarak sistemli incelenmesi olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2005). Bu teknikte belli bir amaca yönelik olarak ilgili belgeler/dokümanlar bulunup okunmakta ve değerlendirilmektedir. Bu çalışmada da özel eğitim bölümü öğrencilerinin Türkçe kullanım hatalarını betimlemek amacıyla öğrencilerin hazırlamış oldukları ödevler belirli ölçütlere göre okunup değerlendirilmiş, hata türleri ve sıklıklarına göre özetlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ikinci sınıfta öğrenim gören 28 öğretmen adayından

oluşmaktadır. Katılımcılar, araştırmacı tarafından verilmekte olan Kaynaştırmada Olumlu Sınıf Yönetimi adlı seçimlik dersi alan, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden ve farklı orta öğretim kurumlarından gelen öğretmen adaylarıdır. Katılımcılara ders için hazırlanmış oldukları ödevlerin bir araştırma kapsamında inceleneceği ve elde edilen verilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağı konusunda bilgi verilerek izinleri alınmıştır. Katılımcılara ait demografik değişkenler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Katılımcılara Ait Demografik Değişkenler

		N
Cinsiyet	Kız	13
	Erkek	15
Büyüdükleri Şehir	Doğu ve Güney Doğu Anadolu	7
	Ege ve Akdeniz	11
	Karadeniz	6
	Diğer (Bilecik-Eskişehir-İstanbul)	4
Mezun Oldukları Lise	Genel Lise	9
	Anadolu ve Anadolu Öğretmen Lisesi	17
	Meslek Lisesi	2
Anne Eğitim Durumu	Hiç okula gitmemiş ya da en fazla ilköğretim	16
	Orta öğretim	7
	Lisans	5
Baba Eğitim Durumu	Hiç okula gitmemiş ya da en fazla ilköğretim	12
	Orta öğretim	9
	Lisans	7

Süreç

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı Kaynaştırmada Olumlu Sınıf Yönetimi adlı dersi almış ve bu ders kapsamında kaynaştırma sınıflarında yaptıkları gözlemleri raporlaştırdıkları bir ders ödevi hazırlamıştır. Ödevler hazırlanırken dikkat edilecekler konusunda öğretmen adaylarına verilen yönerge şu şekildedir: Ödevler, kaynaştırmada sınıf yönetimi stratejilerine ilişkin öğretmenlerin uygulamalarını ve sınıftaki öğrencilerin davranışlarını anlatan metinler halinde düzenlenecek; ödev uzunluğu ile ilgili bir kısıtlama olmayacak; ödevler bilgisayarda yazılacak; düzgün bir Türkçe kullanılarak, biçim ve içerik açısından özenli bir şekilde hazırlanacak. Araştırmanın verileri, öğretmen adaylarının ilgili yönerge doğrultusunda hazırladıkları ders ödevlerinin doküman analizi yöntemiyle incelenmesi sonucu ödevlerdeki Türkçe kullanım hatalarının belirlenmesi ile elde edilmiştir.

Doküman analizi için önce Türkçe dilbilgisi ve anlatım hataları ile ilgili kaynak taraması yapılmış ve yazım kuralları listesi oluşturulmuştur. Daha sonra Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği alanında doktorasını tamamlamış bir öğretim üyesinin danışmanlığı ile liste gözden geçirilmiş, düzeltmeler yapılmış ve kodlanarak sınıflanmıştır. Böylece Türkçe dilbilgisi hataları, anlatım bozuklukları ve sayfa düzeni hataları olmak üzere üç ana başlık altında otuz farklı hata türü tanımlanmıştır. (Tablo 2)

Tablo 2

Türkçe Kullanım Hatalarının Türleri

Türkçe dilbilgisi hataları	Hatalı büyük-küçük harf kullanımı, nokta kullanımında yanlışlık, soru işareti kullanmama, “de” ve “ki” yazımında yanlışlık gibi yazım hataları
Anlatım bozuklukları	Özne-nesne-tümleç eksikliği, sözcükleri yanlış anlamda kullanma, özne-yüklem uyumsuzluğu, eş anlamlı sözcükleri bir arada kullanma, yerinde kullanılmayan sözcük ve öğeler, anlamca çelişen sözcüklerin bir arada kullanılması gibi
Sayfa düzeni hataları	Kelimeler ve noktalama işaretleri arasında uygun boşluk bırakmama, başlık yazımında uygunsuzluk (örneğin sayfanın sonuna başlık yazma, başlıkla metin arasında çok fazla boşluk bırakma vb.), sayfa düzeninin bozuk olması (sayfanın başında gereksiz boşluk bırakma, sayfanın bir kısmında iki yana yasla diğer kısmında ise sola dayalı düzen kullanılması, farklı paragraflarda farklı punto kullanımı vb.) gibi

Araştırma kapsamına alınan ödevlerdeki Türkçe hatalarını belirlemek amacıyla 28 öğretmen adayının hazırladığı Kaynaştırmada Sınıf Yönetimi Dersi ödevleri araştırmacı ve üç lisans öğrencisi tarafından incelenmiştir. Bu amaçla önce araştırmada görev almak isteyen üç lisans öğrencisine araştırmacı tarafından eğitim verilmiştir. Bu eğitimde ilk olarak, araştırma etik ve ilkeleri, araştırmanın amacı ve yöntemi konularında bilgi verilmiş; ardından Türkçe kullanım hatalarının neler olduğu, araştırma kapsamında ele alınacak hataların nasıl sınıflandırıldığı ve ödevler incelenirken nelere dikkat edileceği konusunda bilgilendirme yapılmış ve bir örnek ödev metni üzerinde deneme çalışması yapılmıştır. Verilen eğitiminin sonrasında araştırma kapsamındaki 28 ödev üç lisans öğrencisi tarafından incelenerek ödevlerde yapılan Türkçe hataları belirlenen kodlara göre sınıflanarak sayısallaştırılmıştır. Verilerin güvenilirliği için, üç lisans öğrencisi tarafından 28 ödevin tamamı incelenmiştir. Böylece her bir ödev üçer defa gözden geçirilmiş, uyumsuzluk durumlarında araştırmacının da katılımıyla yeniden inceleme yapılmış ve uyumsuzluk giderilmiştir. Sonuç olarak tüm ödevlerdeki hatalarla ilgili %100 görüş birliğine varılmıştır. Öğretmen adaylarının hazırladıkları ödevlerin uzunluklarının farklı olması nedeniyle ödevlerdeki toplam kelime sayısı hesaplanmış, her bir ödevdeki toplam hata sayısının toplam kelime sayısına oranlanması ile elde edilen hata yüzdesi bulunmuştur. Gruplar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan istatistiksel analizler hata yüzdeleri kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular

Bulgulara göre, öğretmen adaylarının ödevlerinde yaptıkları Türkçe hatalarının sayısı 40 ile 333 arasında, ödevlerdeki kelime sayısına oranlanan hata yüzdeleri ise %3,69 ile %19,78 arasında değişmektedir. Ödevlerde en sık rastlanan hatalar; hatalı/yanlış büyük-küçük harf kullanımı, virgül kullanımında yanlışlık, özne eksikliği, tümleç eksikliği, sözcükleri yanlış anlamda kullanma ve gereksiz sözcük kullanmadır. Öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre yaptıkları hatalar Tablo 3’te verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde kızların ortalama kelime sayısının 1054.5, erkeklerin ortalama kelime sayısının 1039.5 olduğu; kızların ortalama hata sayısının 108, hata yüzdesinin 10; erkeklerin ortalama hata sayısının 104.40, hata yüzdesinin ise 10.06 olduğu görülmektedir. Yapılan analizler, kızlar ve erkekler arasında Türkçe kullanım hatası yapma açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($U = 86.00, p > .05$).

Öğretmen adaylarının mezun oldukları liselere göre hata yüzdelerine bakıldığında, genel lise mezunlarının %11,93, Anadolu Lisesi mezunlarının %8,93, Meslek Lisesi mezunlarının ise %10,85 oranında hata yaptıkları görülmektedir. Analizlere göre üç grubun hata yüzdeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 86.00, p > .05$).

Öğretmen adaylarının büyüdüğü şehre göre yaptıkları Türkçe yazım hatalarının analizi ise gruplar arasında anlamlı fark olduğunu göstermiştir ($\chi^2 = 8.62, p < .05$). Grupların sıra ortalamaları incelendiğinde en fazla hata yapan grubun Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelenlerin oluşturduğu B1 grubu olduğu, en az hata yapan grubun ise Karadeniz Bölgesi'nden gelenlerin oluşturduğu B3 grubu olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının büyüdüğü şehre göre üniversite birinci sınıfta aldıkları Türkçe Yazılı Anlatım Dersi not ortalamaları ile üniversitede aldıkları tüm derslerin genel not ortalamaları ise anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($\chi^2 = 5.95, p > .05$; $\chi^2 = 3.93, p > .05$).

Öğretmen adaylarının annelerinin eğitim düzeyine göre yapılan analizler hata yüzdelerinin anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermiştir ($\chi^2 = 1.43, p > .05$). Babaların eğitim düzeyine göre ise hata yüzdelerinin anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 7.35, p < .05$). Grupların sıra ortalamalarına bakıldığında, babası en fazla ilköğretim

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Demografik Özelliklerine Göre Ödevlerinde Yaptıkları Türkçe Kullanım Hataları

	Kız	Erk	O1	O2	O3	B1	B2	B3	B4	A1	A2	A3	BB1	BB2	BB3
DBY	47,23	42,33	64,33	33,35	51,50	60,00	42,27	28,67	48,00	36,31	67,71	38,80	64,58	23,00	38,14
ANL	55,77	57,00	68,67	50,94	48,00	62,29	63,18	43,33	47,25	59,44	58,57	43,80	72,58	44,56	44,00
DÜZ	5,00	5,07	06,78	04,29	03,50	04,86	07,45	02,00	03,25	05,19	04,57	05,20	05,25	05,11	04,57
TK	1054,5	1039,5	1147,0	1006,4	935,0	1026,1	11090,0	1039,7972,	75943,25	1271,9	1061,40	1170,2	861,33	1072,4	
TH	108,00	104,40	139,78	88,59	103,00	127,14	112,91	74,00	98,50	100,94	130,86	87,80	142,42	72,67	86,71
YÜZ	10,00	10,06	11,93	08,93	10,85	12,14	10,20	07,12	10,23	10,64	09,74	08,51	11,93	08,90	08,23
TN	03,23	02,30	02,67	02,76	02,75	02,64	03,00	03,00	01,75	02,69	02,36	3,40	02,75	02,56	02,93
GO	02,91	02,58	02,61	02,74	03,11	02,66	02,86	02,81	02,36	02,67	02,67	3,01	02,65	02,72	02,88

DBY: Dilbilgisi yanlışları

TN: Türkçe Yazılı Anlatım dersi notu

ANL: Anlatım bozuklukları

GO: Genel ders notu ortalaması

DÜZ: Düzen hataları

O1: Genel Lise

TK: Toplam kelime sayısı

O2: Anadolu Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi

TH: Toplam hata sayısı

O3: Meslek Lisesi

YÜZ: Toplam hata yüzdesi

B1: 1. Bölge/ Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Adıyaman, Hakkâri, Bingöl, Malatya, Van, Diyarbakır)

B2: 2. Bölge / Ege ve Akdeniz Bölgesi (Uşak, Muğla, Denizli, Aydın, Isparta, Hatay, Antalya, Adana)

B3: 3. Bölge/ Karadeniz Bölgesi (Tokat, Zonguldak, Bartın, Artvin, Amasya, Kastamonu)

B4: 4. Bölge / Diğerleri (Bilecik, Eskişehir, İstanbul)

A1: Anne en fazla ilköğretim mezunu

A2: Anne ortaöğretim mezunu

A3: Anne üniversite mezunu

BB1: Baba en fazla ilköğretim mezunu

BB2: Baba ortaöğretim mezunu

BB3: Baba üniversite mezunu

mezunu olan öğretmen adayları hata yüzdesi en fazla olan grup iken, babası üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının en az hata yüzdesi olan grup olduğu belirlenmiştir

Ayrıca üniversite birinci sınıfta alınan Türkçe Yazılı Anlatım Dersi not ortalaması ile üniversitede alınan tüm derslerin genel not ortalaması arasında orta düzeyde ve pozitif anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ($r = .51$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, özel eğitim bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının Türkçe kullanım hataları incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, öğretmen adaylarının çok çeşitli ve sık olarak Türkçe kullanım hatası yaptıklarını göstermiştir. Öğretmen adaylarının hazırladıkları ödevlerde en az 40 Türkçe hatası olduğu belirlenmiştir. Ödevlerde en sık karşılaşılan hatalara bakıldığında ise yanlış/hatalı büyük-küçük harf kullanımı başta olmak üzere yazım ve noktalama hataları ile birlikte bozuk cümlelerle karşılaşıldığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, alan yazında konu ile ilgili yapılmış diğer araştırmaların bulgularını desteklemektedir (Arıcı, 2008; Bayat, 2013; Doğan, 2003; Köstekçi, 1992; Uçgun, 2009). Yapılan araştırmalar, toplumun farklı kesimlerinin ve özellikle öğrencilerin sıklıkla Türkçe kullanım hataları yaptıklarını ve araştırmalarda elde edilen sonuçların birbirine benzer olduğunu göstermektedir. En sık yapılan Türkçe hataları imlâ, noktalama hataları ve anlatım bozukluklarıdır. Özellikle büyük-küçük harf kullanımı, –“de”, “ki” ve “mi”nin yazımı ile ilgili hatalarla çok fazla karşılaşıldığı görülmektedir. Bu sonuç, anaokulundan üniversiteye kadar öğrencilerin iyi kalitede Türkçe öğretimi ve örnekleriyle karşılaşamadıklarını düşündürmektedir. Türkçe becerilerinin öğrencilerin diğer derslerdeki başarılarını da etkileyeceği varsayımı; bu araştırmadan elde edilen, öğrencilerin Türkçe not ortalaması ile genel not ortalaması arasındaki orta düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki ($r = .51$) olduğu bulgusu ile de desteklenmektedir. Bu nedenlerle Türkçe öğretiminin etkililiği ile ilgili daha derin ve geniş araştırmaların yapılması ve etkili Türkçe derslerinin verilebilmesi için önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın diğer bulguları öğrencilerin demografik özelliklerine göre Türkçe kullanım hatalarının değişip değişmediği ile ilgilidir. Sonuçlar; kız öğrencilerle erkek öğrenciler, farklı lise türlerinden mezun olmuş öğrenciler ve anneleri farklı eğitim düzeyine sahip öğrenciler arasında yaptıkları Türkçe hatalarının sıklığı açısından bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlardan özellikle farklı lise türlerinden mezun olan öğrencilerin birbirlerinden farklılaşmadığını gösteren sonuç dikkat çekicidir. Anadolu liseleri, diğer lise türlerine oranla daha kaliteli eğitim hizmeti sunduğu ve öğrencilerinin ders başarılarının daha yüksek olduğu düşünülen liselerdir. Ancak araştırmanın sonucunda bu liselerden mezun olan öğrencilerin de diğerleri kadar sık ve çeşitli Türkçe kullanım hataları yaptıkları belirlenmiştir. Bu sonuç; farklı lise türlerinin amaçları, öğrenci özellikleri ve öğretmen özellikleri açısından incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğretmen adaylarının büyüdüğü şehirlere göre yapılan analizler ödevlerinde yaptıkları Türkçe kullanım hatalarının farklılaştığını göstermektedir. Buna göre en fazla Türkçe kullanım hatası yapan grup Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde büyümüş olan öğrencilerden oluşan gruptur. Bu illerde büyüyen öğrencilerin aile ortamlarında Türkçe dışında farklı dillerin konuşulabildiği bilinmektedir. Dilin öğrenilmesi, çocukların büyüdüğü çevrenin özelliklerinden etkilenmektedir; erken dönemde karşılaşılan dil girdilerinin miktarı, kalitesi ve özellikleri çocukların dil gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Maviş, 2010). Söz konusu illerden gelen öğrencilerin daha fazla Türkçe hatası yapıyor olmaları onların büyürken karşılaştıkları dil örneklerinin bir sonucu olarak düşünülebilir. Babaların eğitim düzeylerine göre yapılan analizler sonucu ortaya çıkan gruplar arasındaki anlamlı farklılık da çocukların büyüdüğü çevrenin özelliklerinin dil becerilerini etkilediğini desteklemektedir. Sonuçlar babası en fazla ilköğretim mezunu olan öğretmen adaylarının hata yüzdesi en fazla olan grup olduğunu gösterirken, babası üniversite mezunu olan öğretmen adayları en az hata yüzdesi olan grup olmuştur. Bu sonuçlar, çocukların büyürken karşılaştıkları Türkçe kullanım örneklerinin önemini ortaya koymaktadır. Farklı bölgelerde büyüyen çocukların dil becerilerini/Türkçe yetkinliklerini geliştirmek için bölgesel faktörleri de dikkate alan müdahale programları ve etkinlikleri yürütmek gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, özel eğitim öğretmeni yetiştirmede nicelik kadar niteliğin de önemsenmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Özel eğitim öğretmeni yetiştirmede nitelik sorununa dikkat çeken makalesinde Özyürek (2008), yeterli ve nitelikli öğretim üyesi kadrosu oluşturulmadan açılan özel eğitim bölümlerinden bahsetmektedir. Özel eğitim alanında öğretmen gereksiniminin çok fazla olması hızlı ve sayıca çok, ancak nitelik sorunları olan öğretmen adaylarının eğitim fakültelerinden mezun olmasına sebep olabilmektedir. Yapılan araştırmalar da bu bölümlere gelen öğrencilerin iş sahibi olmak, devlet kadrolarına kolay atanmak, özel rehabilitasyon merkezi açarak bol para kazanmak gibi yaşam kaygılarına yönelik amaçlarla bölümü tercih ettiklerini göstermektedir (Dedeoğlu, Durali ve Tanrıverdi-Kış, 2004; Güner-Yıldız ve Melekoğlu, 2016). Özel eğitimin olanakları geniş ve personel gereksinimi fazla olan bir iş alanı olarak görülmesi, bu alanda çalışanların özel eğitimin ilkeleri ve öğretmenlik mesleğinin genel niteliklerine uygun yetişmesi ya da çalışması gerekliliğinin göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Oysa öğretmenlerin nitelikleri sadece öğrencilerinin değil toplumun geleceğini de etkileme gücüne sahiptir. Sonuç olarak Türkçe becerileri, tüm öğretmenlerin sahip olması gereken önemli becerilerdir ve eğitim fakültelerine, mezun ettikleri her bir öğretmen adayının Türkçeyi doğru ve etkili kullanabilir olarak mezun edilmeleri için sorumluluk ve görev düşmektedir.

Not. Araştırmanın veri toplama aşamasında çalışan Ceren KURTOVA, Erdem SÖYLEYİCİ ve Yeliz ŞENER'e teşekkür ederim.

Kaynakça/References

- Adalar Subaşı, D. (2010). Tömer’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Arap öğrencilerin kompozisyonlarında hata analizi. *Tömer Dil Dergisi*, 148, 7–16.
- Arıcı, A. F. (2008). Üniversite öğrencilerinin yazılı anlatım hataları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 209–220.
- Bayat, N. (2013). Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında sözcük seçimi ve sözdizim hataları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 116–144.
- Çağlak, E. (2003). Kitle iletişim araçlarında Türkçe’nin yanlış kullanımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(4), 129–136.
- Dedeoğlu, S., Duralı, S. ve Tanrıverdi Kış, A. (2004). Özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği ana bilim dalı 3. 4. sınıf öğrencileri ve mezunlarının kendi bölüm programları, öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri ile ilgili düşünce ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 47–55.
- Doğan, Y. (2003). Türkçe öğretmenliği birinci sınıf öğrencilerinin okuma ve yazma becerileri. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 181–201.
- Ergül, C., Baydık, B. ve Demir, Ş. (2013). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin zihin engelliler öğretmenliği lisans programı yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13, 499–522.
- Güner-Yıldız, N. ve Melekoğlu, M. A. (2016). Zihin engelliler öğretmenliği öğrencilerinin kaynaştırma uygulamalarına ve öğrenim gördükleri bölüme bakışlarının değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 9(2), 310–325.
- Karadağ, E. (2007). Yapılandırmacı öğrenme ile ilgili öğretmen yeterliliği ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 153–175.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (15. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaşkaya, A. (2012). Öğretmen yeterlikleri kapsamında yapılan araştırmaların konu, amaç, yöntem ve sonuçları açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 789–805.
- Koçak, M. (2012). Almanya’da yaşayan Türklerin Türkçe dil becerileri üzerine bir inceleme. *Journal of World of Turks*, 4(1), 303–313.
- Köstekçi, M. (1992). Üniversite öğrencilerinin cümle hataları üzerine bir analiz çalışması (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Maviş, İ. (2010). Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde* (s. 300–328). Ankara: Pegem Akademi.
- Özyürek, M. (2008). Nitelikli öğretmen yetiştirmede sorunlar ve çözümler: Özel eğitim örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 189–226.
- Uçgun, D. (2009, Mayıs). *Yazılı anlatımları açısından Türkçe öğretmeni adaylarının bilgi ve beceri düzeylerine yönelik bir değerlendirme*. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi’nde sunulan bildiri, Eğitim Araştırmaları Birliği Derneği, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yakıncı, C., Celiloğlu, Ö. S. ve Aksu, B. (2011). Tıbbi yazılarda Türkçe kullanımı ve sıkça yapılan hatalar. *Türk Pediatri Arşivi*, 46, 178–182.